

*В. В. Фаталов,
магістр державного управління,
Національна академія державного управління при Президентові України*

СТРАТЕГІЧНІ ЧИННИКИ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

V. Fatalov,
Master of Public Administration, National Academy of Public Administration, office of the President of Ukraine

THE STRATEGIC FACTORS OF THE GOVERNMENTAL INVESTMENT POLICY OF UKRAINE

У статті визначено основні чинники державної стратегії в умовах політичної трансформації України. Проаналізовані механізми державної інвестиційної політики України, з'ясована сутність інвестиційної політики в промислово-розвинутих країнах та Україні, обгрунтовані основні напрями формування державної інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку України.

The article deals with the key factors of national strategy in the political transformation of Ukraine. Methods of the governmental investment policy of Ukraine were analyzed, essence of investment policy in industrialized-developed countries and Ukraine were founded, basic state of forming the governmental investment and innovative strategy of Ukraine development was shown up.

Ключові слова: державне управління, державна політика, аналіз державної політики, менеджмент, стратегічне планування, громадянське суспільство.

Key words: public administration, public policy, analysis of governmental policy, management, strategic planning, civil society.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Успішне вирішення соціально-економічних та політичних проблем розвитку України, напружений процес трансформації всіх сфер життєдіяльності нашого суспільства на засадах демократії великою мірою залежить від науково обгрунтованої державної політики.

На сьогодні проблема залучення інвестицій є надзвичайно актуальною в стратегічному плані для України як країни з перехідною економікою. Урядом активно вживаються заходи для збільшення надходжень інвестицій із-за кордону шляхом формування сприятливого інвестиційного клімату всередині країни та підвищення інвестиційної привабливості України для інвесторів.

НЕ ВИРІШЕНІ ЧАСТИНИ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

В той же час в стратегії державної політики в сфері інвестиційної діяльності існує багато невіршених пи-

тань. Причинами несприятливого інвестиційного клімату в Україні є недоліки інвестиційного законодавства, нестабільність банківської системи, незахищеність прав власників, орієнтованість інвестиційної політики на іноземних інвесторів, небажання або невміння управлінських структур зацікавити потенційного інвестора.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ З ПРОБЛЕМИ

Наукові дискусії про державну політику були закладені працями В.Д. Бакуменка, В.М. Князєва, Ю.В. Ковбасюка, В.А. Ребкала, В.В. Тертички, А.П. Рачинського, В.А. Козбаненка, І.В. Розпутенка, В.М. Козакова, Ю.Г. Кальниша, Я.Ф. Радиша, Г.П. Ситника, М.М. Білінської, В.Г. Бодрова, О.Ю. Лебединської, які стали теоретичним підґрунтям для подальших досліджень природи державної політики та аналізу місця і ролі інвестицій в реформуванні держави.

Вагомий внесок у дослідженні проблем визначення стратегічних напрямків інвестиційної діяльності відігра-

ють праці сучасних вітчизняних вчених та практиків, а саме: Л. Антонової, В. Базилевича, О. Білоруса, Т. Білої, В. Бодрова, В. Геєця, О. Іваницької, О. Дація, Л. Письмаченко, О. Поважного, М. Порвіна.

Разом з тим, попри велику кількість публікацій, залишається чимало невирішених проблем з удосконалення механізмів державної інвестиційної політики, обґрунтування пропозицій щодо впровадження сучасної стратегії та моделей управління інвестиційною діяльністю. Все це і зумовило спрямованість наукової статті.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті став аналіз та розробка практичних рекомендацій з удосконалення механізмів державної інвестиційної політики України.

Тому основними завданнями статті стали:

- з'ясування сутності інвестиційної політики в промислово-розвинутих країнах та Україні;
- обґрунтування основних напрямів формування державної інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Мета інвестиційної політики — реалізація стратегічного плану економічного й соціального розвитку країни, поживлення інвестиційної діяльності, спрямованої на покращення сучасної економіки і підвищення ефективності виробництва [1].

До основних завдань інвестиційної політики належать: вибір і підтримка розвитку окремих галузей господарства;

- забезпечення конкурентоспроможності продукції;
- підтримка розвитку малого і середнього бізнесу;
- забезпечення збалансованості в розвитку всіх галузей економіки України.

Умовно можна виділити чотири моделі інвестиційної політики, які були пріоритетними в різні періоди в промислово розвинутих країнах:

— політика "технологічного поштовху" виходить із того, що пріоритетні напрями розвитку науки й техніки має визначати держава, володіючи для цього необхідними матеріальними ресурсами, можливістю здійснення експертизи та інформаційним забезпеченням. Такий варіант інноваційної політики ґрунтується на наявності науково-технічних і соціально-економічних проблем, розв'язати які можна шляхом розробки відповідних державних програми, великих капіталовкладень та інших прямих форм державної участі. Подібну політику здійснював уряд США в 40—50-х роках ХХ ст., коли виникли і швидко поширились нові технологічні напрями в галузі електроніки, створення ЕОМ, засобів зв'язку, авіабудування тощо. Така стратегія в різні періоди була характерна для Франції та Великобританії;

— політика "ринкової орієнтації" визначала провідну роль ринкових ресурсів у виборі напрямів розвитку науки й техніки. Вона передбачає обмеження ролі держави у стимулюванні фундаментальних досліджень, створенні економічного клімату та інформаційного середовища для запровадження нововведень у фірмах та

здійснення досліджень ринку, а також у зменшенні кількості форм регулювання, що не сприяє стимулюванню ринкової ініціативи та ефективній перебудові ринку. Ця політика стала пріоритетною у США в 70-х роках, а у 80-х до неї звернулися в більшості інших провідних країн;

— політика "соціальної орієнтації" передбачає визначене соціальне регулювання наслідків НТП, а процес ухвалення рішення базується на широкому соціально-політичному консенсусі із залученням широких кіл громадськості. Ця модель інноваційно-інвестиційної політики ніколи не була основною, але окремі її елементи знаходили своє відображення в політиці різних країн;

— "комплексна політика", спрямована на зміну економічної структури господарського механізму. Вона передбачає значний вплив провідних технологій на розв'язання соціально-економічних проблем, на зміну галузевої структури, на взаємодію суб'єктів господарювання, на рівень життя тощо. Все це вимагає нових форм організації та механізмів управління розвитком науки й техніки. Японія є на сьогодні єдиною промислово розвинутою країною, яка найбільш послідовно, паралельно з ринковою, провадить цю політику, хоча елементи останньої простежуються і у Франції [2, с. 24—26].

Для України найбільш привабливою стане залучення найбільш прогресивних частин всіх представлених моделей інвестиційної політики.

Як свідчать аналітики, інвестиційний клімат сучасного розвитку України визначають наступні фактори [3].

1. Стабільність і передбачуваність правового поля. Необхідно погодити існуючі, розробити і прийняти нові закони, які б встановлювали єдині правила гри для компаній усіх форм власності.

2. Корпоративне і державне управління. Цей напрямок включає комплекс заходів щодо врегулювання корпоративних прав, діяльності державної адміністрації і приватизації державної власності.

3. Лібералізація зовнішньої торгівлі і руху іноземного капіталу. Цей інвестиційний фактор містить у собі комплекс заходів щодо стимулювання вільного переміщення товарів, послуг і капіталів між державами.

4. Розвиток фінансового сектора. Стан фінансового сектора має ключове значення для інвесторів. Тому робота в зазначеному напрямку є найбільш важливою для поліпшення інвестиційного клімату і вимагає проведення таких заходів: впорядкування процедури пільгового надання кредитів; розширення автономії Національного банку; оздоровлення банківського сектора шляхом вдосконалення контролю за банківською діяльністю для підвищення довіри інвесторів; стимулювання конкуренції у фінансовому секторі шляхом розширення діяльності іноземних банків і т. ін. І вимагає негайного вирішення вже банальна проблема — виплата й відшкодування ПДВ.

5. Зниження рівня корупції. Необхідно створити таку систему відносин органів влади і бізнесу, яка б мінімізувала можливості зловживання державних чиновників і забезпечила послідовність у виконанні прийнятих законів і постанов, полегшила одержання дозволів, ліцензій і санкцій. Для цього необхідно провести комплекс заходів щодо "профілактики" корупції.

6. Зниження політичного ризику. Політична стабільність і незалежність економічних пріоритетів від змін в органах влади була і залишається одним з найважливіших позитивних факторів при ухваленні інвестиційного рішення. В Україні саме цей фактор суттєво погіршує інвестиційний клімат.

7. Імідж і програми економічного розвитку країни. Довгострокові цілі по залученню зовнішніх інвестицій вимагають постійних зусиль по формуванню привабливого іміджу країни.

8. Формування інвестиційних стимулів. Мета дій у цьому напрямку — створення інвестиційних стимулів, аналогічних стимулам торгових партнерів країни. При цьому необхідно уникати вибіркового стимулювання, що може призвести до неефективного розподілу ресурсів.

Основні заходи в цьому напрямку: установити ставки оподаткування на рівні, аналогічному рівню сусідніх країн чи країн-конкурентів; скасувати спеціальні інвестиційні пільги і привілеї, спрямовані на вибірково підтримку окремих галузей, компаній чи регіонів [4].

Окрім проблем, пов'язаних із вадами інвестиційного клімату, на найближчу перспективу існує низка ризиків (як зовнішніх, так і внутрішніх) для стабільної позитивної динаміки інвестиційних процесів, зокрема недотримання прав міноритарних акціонерів щодо участі в управлінні товариством, отриманні достовірної інформації про діяльність акціонерного товариства, розподіл дивідендів за підсумками діяльності товариств та неможливість перевірити правдивість даної інформації, а відтак — впливати на формування інвестиційної стратегії підприємств.

Основні проблеми, що перешкоджають широкомасштабному залученню інвестицій та потребують вирішення:

- відсутність преференцій на державному рівні;
- недостатня державна підтримка інвестиційної діяльності на організаційному рівні;
- неналежна система підготовки програм для державного інвестування;
- недостатня державна підтримка інвестиційної діяльності;
- нерозвиненість інфраструктури та інвестиційного ринку.

Досліджуючи модель інвестиційного розвитку України, слід звернути увагу, що навіть поверховий аналіз свідчить про системний характер процесів, що відбуваються в інвестиційній сфері. Інакше кажучи, законодавчий компонент є лише одним із чинників, хоча й дуже важливим. Проте набагато більший успіх проголошеної державної інноваційно-інвестиційної політики залежить від створення сприятливого інвестиційного середовища, реальних економічних стимулів для суб'єктів господарювання, використання науково-технічного потенціалу країни, від загальноекономічної ситуації в країні, від рівня фінансування відповідних державних програм тощо.

Стабілізація влади, започаткування стратегічних економічних і соціальних перетворень, збалансована і прагматична зовнішня політика надають Україні реальний шанс перетворитися з жертви кризи на будівничого посткризового світу.

Нова модернізаційна стратегія визначає низку базових пріоритетів.

Передусім — творення сучасної, конкурентоспроможної держави, визначальними характеристиками якої є верховенство права і розвинена правова культура, збалансована представницька демократія, сильне самоврядування, дисциплінований і мобільний державний менеджмент.

Другий пріоритет — гуманізація розвитку, що означає передусім збільшення соціальних інвестицій у людський капітал, формування сучасної інфраструктури життєзабезпечення. Відтак пріоритетами реформування було визначено: модернізацію систем освіти та охорони здоров'я; підвищення соціальних стандартів; становлення культури творчого використання вільного часу та розвиток національних культурних індустрій.

Третій пріоритет — запровадження прогресивної моделі розвитку, що поєднує тактику реформаційних змін зі стратегічними орієнтирами та пріоритетами соціально-економічного розвитку з метою забезпечення ефекту "безперервної модернізації".

Четвертий пріоритет — зовнішня політика ствердження національних інтересів у глобалізованому світі. Її основою є прагнення до розбудови рівноправних відносин з партнерами на принципах міжнародного права, відмова від участі у воєнно-політичних блоках, інтеграція з Європейським Союзом і розвиток відносин стратегічного партнерства з Російською Федерацією, США та країнами "Великої двадцятки".

Тому, одним з першочергових завдань є модернізація держави, формування оновленої ефективної влади, здатної до впровадження системних і послідовних рішень, формування науково-обґрунтованої інноваційно-інвестиційної політики.

Деякі дослідники [3] виокремлюють три етапи розвитку інноваційної політики:

— перший етап — 80-ті роки ХХ ст. — підтримка інновацій за окремими напрямами, у тому числі: розширення фінансування інновацій; стимулювання інноваційної діяльності й поліпшення інноваційного менеджменту в малих і середніх фірмах; стимулювання кооперації між дослідними центрами, університетами й компаніями;

— другий етап — 90-ті роки ХХ ст. — інноваційна політика як комплекс наукової, промислової та регіональної політики, метою якої було створення інноваційного середовища. Серед нових механізмів інноваційної політики: створення інноваційних кластерів; стимулювання організації нових інноваційних компаній; спрощення адміністративної й нормативної бази функціонування інноваційних компаній; використання податкових та інших непрямих методів стимулювання інновацій і досліджень; проведення інформаційних кампаній стосовно ролі інновацій в економіці, у тому числі й для широкої громадськості;

— третій етап — початок ХХІ ст. Основними тенденціями визначено: системний підхід до формування та реалізації інноваційної політики; посилення взаємодоповнюваності наднаціональної, національної та регіональної інноваційної політики; нові форми партнерства держави і підприємницького сектора; нову роль держа-

ви як стимулятора інновацій у зв'язку з процесами глобалізації [5].

Таким чином, модернізація української держави на засадах інноваційно-інвестиційного розвитку має забезпечуватися комплексним застосуванням всіх доступних важелів економічної політики, мобілізацією підприємницького потенціалу суспільства, взаємодією держави, науки та бізнесу.

ВИСНОВКИ

В основу стратегії розвитку України має бути покладено інноваційно-інвестиційну модель, засновану на знаннях та інформації, що передбачає посилення уваги до розвитку людського капіталу. Головними перешкодами на цьому шляху є, по-перше, відсутність взаємозв'язку між владою, наукою і суспільством; по-друге, відсутність механізмів управління реалізацією завдань довгострокового характеру та державного і громадського контролю за їх результатами.

Тому утвердження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку є безальтернативним шляхом для України забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної економіки, інтегруватися в глобальні інтеграційні процеси їх рівноправним суб'єктом спрямування, а також забезпечити інтенсивні темпи економічного зростання і створити підґрунтя для запровадження високих соціальних стандартів, притаманних розви-

ним країнам світу. Аналіз всіх цих поставлених проблем і стане основою подальших наукових досліджень [6].

Література:

1. Сергеев И.В. Организация и финансирование инвестиций: учеб. пособ. / И.В. Сергеев, И.И. Веретенникова. — М.: Финансы и статистика, 2000. — С. 272.
2. Гоптаренко Ю. Правові засади побудови інноваційно-інвестиційної моделі в Україні / Ю. Гоптаренко // Юридичний журнал. — 2004. — № 6.
3. Бочаров В.В. Финансово-кредитные методы регулирования рынка инвестиций / В.В. Бочаров. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 144 с.
4. Власюк О.С. Український соціум / О.С. Власюк, В.С. Крисаченко, М.Т. Степико та ін. / За ред. В.С. Крисаченка. — К.: Знання України, 2005. — 792 с.
5. Инновационный менеджмент: Концепции, многоуровневые стратегии и механизмы инновационного развития: учеб.пособ. / под ред. В.М.Аньшина, А.А.Дагаева. — [2-е изд., перераб., доп.]. — М.: Дело, 2006. — 584 с.
6. Бодров В.Г. Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки: навч.-метод. матеріали / В.Г. Бодров, В.О. Гусев, В.Ф. Мартиненко. — К.: НАДУ, 2009. — 60 с.

Стаття надійшла до редакції 21.06.2013 р.

ДО УВАГИ АВТОРІВ!

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ

- У статті з лівого боку має стояти індекс УДК (реєстр – «ВСЕ ПРОПИСНЫЕ»).
- Ініціали та прізвище автора. Через кому після ПІБ зазначається науковий ступінь, вчене звання, посада, науковий заклад (мовою статті та англійською мовою).
- Назва статті (реєстр – «Как в предложениях») мовою статті та англійською мовою.
- Анотація мовою статті та англійською мовою.
- Ключові слова (5—8 слів) мовою статті та англійською мовою.
- Текст статті.

У статті, згідно постанови Президії Вищої атестаційної комісії України «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України» від 15 січня 2003 р. № 7-05/1, повинні міститись (із виділенням у тексті) такі елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі; список використаних джерел (оформлюється за новими вимогами, які опубліковані у Бюлетні ВАК України, № 3, 2008).

- Обсяг рукопису — 15—25 тис. знаків, включаючи рисунки, таблиці.
- Стаття повинна бути виконана у форматі А-4 текстового редактора Microsoft Word for Windows (шрифт – Times New Roman) у вигляді файлу з розширенням .doc або .rtf для Microsoft Word (версія 97-2003). Файли статті обов'язково повинні бути збережені в форматі .doc або .rtf.
- Ілюстративний матеріал повинен бути поданий чітко і якісно у чорно-білому вигляді. Посилання на ілюстрації в тексті статті обов'язкові. Рисунки, виконані у MS Word, потрібно згрупувати; вони повинні бути єдиним графічним об'єктом. Для рисунків, зроблених в програмі Excel, потрібно додатково до статті відправити файл Excel (2003).
- Формули виконуються за допомогою вбудованого редактора формул MS Equation і нумеруються з правого боку.

Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті

Адреса редакції: 04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29
для листування: 04112, м. Київ, а/с 61; economy_2008@ukr.net
Тел.: (044) 458-10-73, 223-26-28, 537-14-33